

Bagātība ir, jāamāk izmantot

■ VIEDOKĻU DAUDZ. Drustēnieši spriež, kā labāk apsaimniekot savus ezerus.

“Esam bagāti ar ezeriem, īpaši Drustu pagasts. Par to apsaimniekošanu tiek domāts un iespēju robežās arī darīts. Kreiļu ezerā uzņēmējs grib attīstīt atpūtas biznesu. Vienā ezerā varētu pamēģināt. Aizvien izskan dažādi viedokļi, ko ezerā drīkst darīt, ko ne.

Vieniem ir uzskats, ka ar tīkliem ezeri tiek izsmelti, citi vēlas braukt ar motorlaivām un ūdensmotocikliem, vēl citi uztraucas, ka zivju paliek aizvien mazāk. Ir jāsabalansē dažādas intereses, un svarīgākais, lai nedarītu pāri videi un dabai,” saka Raunas novada domes priekšsēdētāja Evija Zurge.

Sogad nodibinājuma “Vides risinājumu institūts” pētnieki Marta Dieviņa un Armands Roze veica četru Drustu pagasta ezeru - Brengūža, Kreiļu, Seisuma un Dūķu -, kā arī Lubūžu ezera Raunas pagastā apsekošanu. Top ezeru ekoloģiskā stāvokļa slēdziens un ieteikumi apsaimniekošanai, tiek izstrādāti zivsaimnieciskās ekspluatācijas noteikumi. Pētnieki izmantoja metodes un ieguvu datus, kurus var salīdzināt ar jebkura ezera izpēti Eiropā.

Pētnieki ar secinājumiem iepazīstināja drustēniešus. Uz sanāksmi bija sanākuši vairāki desmiti interesentu – gan tie, kam īpašumi atrodas ezermalās, gan makšķernieki, gan dabas draugi.

Kāda ezeru veselība

Aizvadītā vasara bija karsta, laikapstākļi, protams, ietekmēja ezerus.

“Brengūzī un Seisumā skābeklis bija visā dziļumā, Dūķu un Kreiļu ezerā divus metru dziļumā, Lubūzī līdz 3,5 metriem. Visos ezeros biomasas vidēji augstas, barības bāze zivīm Lubūzī vismazākā, bet pietiekama.

Asaru visvairāk ir Lubūzī, plaužu – Brengūzī, bet raudu Dūķu ezerā. Asariem vislabāk patīk Kreiļu un Lubūža ezers, vissliktāk Dūķu.

Lubūzis izceļas starp citiem, tas ir pietiekami labi apsaimniekots, tādus ezerus parasti plēsējzivīm augšanas apstākļi labāki. Apsaimniekotos ezeros zivis ātrāk aug. Lubūzī tīklu zvejas slo-dze bijusi mērena, daudz lielu asaru, te asaru stāvoklis ir viens no labākajiem Latvijā. Tas ir ezera veselības rādītājs. Ja asaru nav, parādās ļoti daudz mazu zivju.

Brengūzis ideāls plaužiem, vienīgi ziemā var apdraudēt slāpšana, jo ezers nav liels. Raudas ir Dūķī, Kreiļī, daudz un mazas, jo nav asaru un līdaku, kas ierobežotu. Līdaka sezonā apēd ap desmit kilogramu mazo zivju. Brengūzis piemērots karpām, laist var arī citos ezeros, bet tie kļūs duļķaināki,” ieskatu sniedza pētnieks Armands Roze. Viņš arī uzsvēra, ka saprātīga tīklu zveja ekosistēmu neietekmē. Baltās zivis – raudas, ruduļi, karūsas, plauži, plīči – ir jāizmakšķerē vai jāļauj dzīvot līdakām, asariem, jo citādi citām zivīm nav vietas.

Ezeri aizaug

“Tas ir normāls process, cilvēks to var tikai aizkavēt. Fermas, attī-

rīšanas iekārtas gadiem ezerus mēsloja. Pieredze rāda, ka cilvēka ietekmē 50 gados ezeri aizauguši par diviem metriem, normāli būtu simts gados metrs,” atgādināja pētnieks.

Drustēnieši ieteica no ezeriem iztīrīt sapropeli. Tehnoloģijas ir, bet dārgas. Vajag platības, kur ūdeni izsūknēt, lai dūņas var žūt. Sapropeli varētu pārdot, tas ir labs un dārgs mēslojums. Varētu padziļināt gultni.

“Brengūzis atrodas centrā, vajadzētu to padarīt vizuāli pievilcīgu, sakopt krastus. Jārīkojas, lai tas nepārvēršas par seklu ezeru, kas pārpurvojas. Risinājums varētu būt ūdens līmeņa pacelšana, aizsprostot izteku, ierīkojot slūžas,” padomus deva pētnieks un uzsvēra, ka pirmais, ko katrs var darīt – attīrīt krastmalas džungļus, jo ar katru gadu ezeri kļūst mazāki, krasta zona palielinās.

Te gan izskanēja iebildumi, ka jāreķinās, ko drīkst un nedrīkst darīt ezera aizsargjoslā.

Nav makšķernieku paradīze

Drustu pagasta ezeri ir mazi, zems ir to sociālekonomiskais pamatojums. Mazi ezeri makšķerniekiem nevilina. “Te nav vietas daudz makšķerniekiem, nevar organizēt licencēto makšķerēšanu. Ja grib, jāsakārto infrastruktūra, jāielaiž zivis. Bet vai vietējie makšķernieki būs apmierināti?” viedokli puda pētnieks. Viņš arī atzina, ka maluzvejnieki lielas problēmas sagādāt nevar, vienīgi nārsta laikā ezeri jāsgādā. Par to, ka drustēnieši uzmana savus ezerus, pārliecinājās arī pētnieki, jo, kad sāka likt kontroltīklus, tika noturēti par maluzvejniekiem. Visu vasaru tuvējo māju iedzīvotāji ieinteresēti sekoja pētījumam.

Kā izmantot ezerus

“Ezeri nav tikai zivsaimniecība, tie ir arī tūrisms. Un ezera apsaimniekošana ir būtiska. Katru gadu makšķernieku skaits samazinās. Zinu visus ezerus, kas kurā ir un nav. Mazajos ezeros biznesu nevar sanākt. Cilvēkus, kuri dzīvo pie ezera, visvairāk interesē aйна. Tā savukārt saista tūristus, bet viņi traucē. Kā atrast vidusceļu starp zivju resursu izmantošanu, ainavu, tūrisma?” viedokli puda makšķernieks Jānis Aboliņš un uzsvēra, ka tas ir būtiskākais risinājums.

Noteikumus, protams, izstrādā pašvaldība. Mazus ezerus ir vieglāk nosargāt, var ielaist zivis un organizēt licencēto makšķerēšanu. “Bet kurš brauks makšķerēt uz Drustiem,” jautāja drustēnietis Guntars Podnieks un piebilda, ka pagasta ezeros makšķerē lielākoties vietējie, reti kāds atbrauc no kaimiņu novadiem.

Pētnieks A. Roze atzina, ka Kreiļu ezerā varētu pamēģināt braukt ar ūdensmotociklu, ar motorlaivu. “Taču diez vai tad varēs makšķerēt. Taču var dalīt laikus, iezīmēt zonas,” vērtēja pētnieks.

“Lai kaut ko attīstītu, jāizveido infrastruktūra. Pirms gadiem Draudzesskolas ezeram jau bija izpētes projekts, ka to varēs izmantot atpūtai, arī dažādiem ūdenstransporta līdzekļiem. Bija nosacījums, ka jāizbūvē nepiecie-

šamā infrastruktūra,” stāstīja J. Aboliņš un piebilda, ka, braucot ar motorlaivu, ūdens tiek samaisīts, rodas vairāk skābekļa.

Zigmunds Zaķis, kuram zeme atrodas pie ezera, interesējās, vai ezermalā nevarētu audzēt zosis, tās izēstu ūdenszāles. “Bet zosis arī piesārņos ezeru. Tas kļūs zaļš, ātrāk aizaugs,” atgādināja pētnieks.

Daudz tika runāts par bebru nedarbiem ezeros. Tāpat arī zivju gārņiem, kas zivju nārsta laikā nodara lielu postu. Ūdeles un ūdri savukārt iznīcina lielās zivis.

“Mums kopā jāizdomā, kā apsaimniekot resursus, kas mums ir. Jāizvēlas tāds modelis, kas pieņemams vairākumam. Būs izpētes rezultāti, secinājumi, ieteikumi, kas noderēs par pamatu nākamajiem pētījumiem, kad būs skaidrs, ko katrā ezerā gribam darīt. Pēc tam var piesaistīt līdzekļus ekosistēmas, infrastruktūras uzlabošanai,” stāstīja Raunas pašvaldības izpilddirektore Linda Zūdiņa.

Drustēnietis Jānis Aboliņš atzina, ka gribējis dzirdēt makšķernieku un zemju īpašnieku viedokli, ko viņi vēlas, un uzzināt pašvaldības iespējas. “Tad kopā var domāt, kā labāk darīt. Jābūt koncepcijai, ko gribam sasniegt,” teica J. Aboliņš.

Sanāksmē dzirdēto labi raksturoja kāda sirma vīra teiktais: “Mēs mākam apsaimniekot zemi, mežus, bet ne ūdeņus.” □

Atjauno, kā bija

Šoruden Raunas pašvaldība, izmantojot Eiropas Savienības finansējumu, īstenoja projektu “Pašvaldības nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmas atjaunošana Drustu pagastā”.

“Ezeri aizaug, grāvju vairs praktiski nebija. Drustēnieši atceras, ka pa grāvjiem notikusi zivju migrācija starp Brengūža, Krogus un Draudzes skolas ezeriem. Ir iztīrīti, atjaunoti grāvji un reizē arī zivju ceļš,” stāsta Raunas novada domes priekšsēdētāja Evija Zurge.

Sertificēts meliorators Jānis Jarohovičs atzīst, ka, īstenojot šo projektu, gan ieguldīts vides sakārtošanā, gan atjaunots vēsturiskais zivju ceļš. Pavasarī redzēs, vai zivis to izmanto.

“Jebkura meliorācijas sistēmas atjaunošana ir nozīmīga. Paveikts sarežģīts darbs. Lai saglabātu ezeru līmeņus, izveidoti akmens krāvumi, un reizē tie

■ **SKAISTI UN FUNKCIONĀLI.** Atjaunotie grāvji savieno Brengūža, Krogus un Draudzes skolas ezeru.

veicina ūdens apskābekļošanu,” vērtē sertificēts meliorators un uzsver, ka aizauguši grāvji izjauc dabīgo vidi. □

Lappusi sagatavojusi **SARMĪTE FELDMANE**

Publikācijas sagatavotas ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Mērķprogrammā “Reģionālo un vietējo mediju atbalsta programma” atbalstīts projekts nr. Nr.2/MEDIA/18/013

Valsts reģionālās attīstības aģentūra

Arī dabā viss mainās

Drustēnietis Normunds Kampars jau pabijis uz ziemas copi. “Biju Seisumā, Draudzesskolas ezerā, nekā ievēribas cienīga. Ar katru gadu lomi mazāki, ķeras mazas zivtiņas,” stāsta makšķernieks un piebilst, ka labi zina, ko kurā pagasta ezerā gaidīt, bet vienmēr jau šķiet, ka laimēsies.

Pavasārī viņš iegādājās atļauju zvejošanai ar tīklu Seisumā, kura krastā pieder zeme. “Līdz jūlijam vēl kaut ko var nozvejot, pēc tam ezers aizaug ar zālēm. Arī pieklūt ezeram nevar, krasti

aizauguši. Pavasarī, lai tiktu pie ezera, jābrien caur krūmiem. Seisums nav dziļš. Tam ir dubultdibens. Aukstās ziemās zivis slāpst. Pietiek ar 30 centimetru ledus kārtu, ūdens malas aizsalst, tad zivīm skābekļa nav,” pastāsta Normunds un piebilst, ka Seisumā labi var redzēt saimniekošanas sekas, jo kolhoza laikā ezerā ietecēja virca. Apkārt ezeram zeme pieder pieciem īpašniekiem. “Lai pēc dažiem gadu desmitiem no ezera nepaliktu vien aizaugusi pelķe, tas būtu jāfīra. Visi saprot, ka tas ļoti dārgi. Vajadzētu vismaz grāvjus iztīrīt, upīšu ietekas. Atliek cerēt, ka kāds risinājums tiks atrasts,” pārdomās dalās N.

Kampars. Viņš atzīst, ka diemžēl jāuztraucas ir ne tikai par Seisumu, bet visiem ezeriem. “Kad kāds kaut ko noķer, ziņa jau ātri izplatās, uz to ezeru tad daudzi saskrien. Šķiet, visvairāk makšķernieku ir Draudzesskolas ezerā. Tajā katru dienu kāds makšķerē,” pastāsta drustēnietis. Pašam lielākās līdakas – ap pieci kilogrami - izdevies izvilkt Seisumā un Auļukalna ezerā. Normunds atzīst, ka lielās zivis lomā ir reti, biežāk gadās līdz kilogramam smagas, bet visbiežāk līdz 50 centimetriem garas. “Makšķernieki jau lielākoties ir vīri gados. Jaunos makšķerēšana neinteresē. Vasarā vēl kāds aiziet uz ezeru, bet ziemā gan ne,” no-

vērojis makšķernieks. Normunds vērtē, ka, lai iekārtotu ezerus atpūtai, ļoti daudz jāiegulda, arī licencētā makšķerēšana ienākumus nedos. “Ko darīt, lai ezeri nepazustu, jāliek galvas kopā, jādomā,” saka drustēnietis un piebilst, ka mums nav tāda ezera

kā igauņiem Peipuss. No tā viņš gluži tukšā nav atgriezies nekad. “Kādreiz varēja paļauties uz laikapstākļiem, makšķernieku kalendāru, bija skaidrs, kad būs cope, kad nav vērts iet uz ezeru. Viss mainās, arī dabā,” spriež Normunds. □

FAKTI

Drustu pagasta teritorijā ir 22 ezeri:

Aldaru, Auļukalna, Brengūzis, Draudzesskolas, Duniju, Dūķis, Jaundrustu, Jēcu, Kreiļu, Krogus, Līnais, Naucu, Nesaules, Papālis, Raudu, Seisums, Silnieku, Slepķavu, Stādiņu, Tabiņu, Valdieris un Vieslavēnu .

Visi ezeri piekritīgi pašvaldībai, izņemot Draudzesskolas, kurš ir publiskais ezers.

Lielākie Drustu ezeri

- Draudzesskolas– 33,1 ha
- Kreiļu – 27,69 ha
- Brengūzis – 19,34 ha
- Seisuma – 18,7 ha
- Lubūzis – 17,75 ha
- Dūķis – 14,49 ha
- Krogus – 10, 0983 ha

Ar zivīm prot saprasties

Drustos, jautājot, kurš pagastā ir azartiskākais makšķernieks, visi uzrunātie bija vienprātis - tas ir Alberts. Dzīvesbiedre Inese arī atzīst, ka vīrs jau no bērnības labprāt laiku pavada pie ūdeņiem. Sācis ar lazdas kātu, kam āķis galā. “Parasti uz ezeru dodas kompānijā ar kaimiņu Māri. Makšķerēšana nav lēta, bet viņš ir saudzīgs pret apkārtni, negādā arī jaunāko, kas nu makšķerniekiem tiek piedāvāts,” pastāsta Inese un piebilst, ka laukos jau nesanāk laika, ikdienas darbus malā nepametis, ja šķiet, ka makšķe-

rēšanai piemēroti laikapstākļi. Savulaik Alberts braucis arī uz Peipusu, bet vislabāk zināmi visi pagasta ezeri. “Krogus ezerā vairs tā neķeras kā kādreiz, Brengūzī vēl kādu zivi var izmānīt. Vairs pat pēc laika apstākļiem nevar vadīties, kādreiz bija makšķerēšanas dienas, nu vairs ne,” zina stāstīt Inese un atklāj, ka Albertam patīk ķert līņus, jo tos jāmāk apmānīt. Makšķernieks zivju piebarošanai pats vāra dažādas putras. “Viņš pats zivis neēd. Patīk noķert, nosvērt un mazās palaist,” pastāsta dzīvesbiedre. Viņa jau pieradusi, ka vīrs brīvajā laikā nav mājās. “Man nepatīk, ka iet uz pirmā un pēdējā ledus. Ziemā, kad kārtīgs ledus, viss kārtībā,” saka Inese. Vienreiz mūžā pirms daudziem gadiem vīrs ielūzīs ezerā. □

■EZERS ZIEMĀ. Krogus ezers Drustu centrā ir daudzu iecienīta atpūtas vieta. Te ierīkota peldvieta, un arī makšķerniekiem šis ezers ceļā malā patīk.

Viss mūžs pie ezera

Guntars Podnieks dzīvo Dūķu ezera krastā. Arī mājas saucas “Dūķi”. Te mājvietu ierīkojis vēl viņa vectēvs, Guntars visu mūžu, dzīvojot blakus ezeram, labi zina, kā tas pārvērties. Ezera krastā lielākā daļa zemes pieder tikai viņam, vēl arī Grāvelsiņam.

“Bērnībā krasti bija smilšaini, tagad aizaug. Kolhoza laikā, ja pa sniegu traktors kravu varēja pavilkt, ziemā sēja minerālmēslus. Lauki kalnaini, pavasarī viss labums nokļuva grāvjos, pēc tam ezerā. Mēslojām ezeru, tas aizauga,” stāsta drustēnietis. Viņš atceras, kā vīri zvejoja ar kakažām. Tagad ar tādām vairs nebūtu pat iespējams, jo uzreiz tīkls būtu pilns ar ūdenszālēm. “Šovasar tīnu reti kad ieliku, tad jādzīvo mājās, jo karstā laikā vismaz divreiz dienā jāiet apskatīties, ja ne, zivis vairs nav ēdamas. Esmu pret tīkliem, bet par mурdiem. Ja mурdā ienāk mazākas zivis, tās var droši laist atpakaļ, tīklos noķertās ir samocītas,”

viedokli pauž G. Podnieks. Guntars atzīst, ka ar gadiem makšķernieki kļuvuši godīgāki. “Ar žebērķiem uz līdakām vairs neiet. Vecie vīri vairs nevar aiziet līdz ezeram, bet jaunos makšķerēšana neinteresē. Pavasaros ezers nav jāsargā. Ziemā uz ezeru tiek no visām pusēm, bet vasarā, tikai ejot caur manu sētu. No kaimiņa puses ezermalā ir slīkšņas, mežs, tur netiek. Nevienam neliedzu, bet ir jāprasa. Krastmalā ir govju aploki, skaidroju, kur iet, kā attaisīt aploku, lai neizlaistu lopus. Zināma kārtība ir. Nav nevienas strīdējies pretī,” pastāsta ezermalnieks un atzīst, ka pilsētnieki gan dažkārt jūtas kā karaļi. Krastmalā aug labības tīrums, viņi neiet gar malu, bet taisni pāri tīrumam kā mednieki dzinējmedībās. “Ūdens nav mans, bet, ja te dzimta gadiem dzīvojusi un zeme ir ezera krastā, jūtos atbildīgs,” saka “Dūķu” saimnieks. Ezera krastā Guntars iekārtojis peldvietu. Nojume uzbūvēta, lai makšķerniekiem ir, kur paslēpties, ja lietūs, ir ugunsкура vieta, žāvētava, galdiņš, tualetes. “Sākumā visi gribēja piebraukt ar mašīnu. Līdzī spainis un lupata. Izmēta no mašīnas visu lieko, auto mazgāja ezerā. Visa nora dubļos. Ir arī tādi cilvēki, kuri ar citiem nerēķinās,” pārdomās da-

lās Guntars. Viņš savulaik izņēmis atļauju licencētas makšķerēšanas organizēšanai. “Katru mēnesi jāmaksā no ieņēmumiem. Bet ko darīt, ja mēnesī atbrauc trīs makšķernieki. Divreiz desmit latu samaksāju, piemaksājot no savas kabatas. Ar mani lauza līgumu, nebija vērts ar tādu krāmēties,” pastāsta Guntars un piebilst, ka ir tādi, kuri atbrauc uz divām dienām, uzceļ telti, makšķerē, atpūšas. Arī laivu ezerā var ielaist tikai pie “Dūķu” mājas. Uz Dūķi makšķernieki brauc no Piebalgas, arī no Smiltenes, Cēsīm. Kādreiz brauca arī no Rīgas, nu jau sen vairs ne. Kā atzīst G. Podnieks, tik mazi ezeri rīdziniekus neinteresē. “Dūķī zivis ir, līņi, karūsas, līdakas arī, bet ļoti daudz mazo. Plaužu un ķīšu nav. Plaužu te nekad nav bijis, kad Ubeja un Gauja nebija nosprostota, ienāca arī pa zutim. Zivju ceļu nav, savu kaitējumu nodara bebrī un spēkstacijas,” vērtē drustēnietis. Par bebriem viņam savs viedoklis. “Tie izēd ūdenszāles. Bija laiks, kad ezers bija pilns ar ūdensrozēm, ar laivu nevarēja pabraukt, spīningu iemest. Vairs tā nav, viss, kas krastā, tiek nograuzts. Necenšos bebrus no ezera izmānīt. Ziemā, kad siltāks, nāk ārā no ūdens un vietās, kur

tiem māja, atbrīvo ledus, ūdenī tiek skābeklis. Kur bebrī slīkšņā krūmus nograuz, kad vējš tos atpūš malā, ar ekskavatoru pasmeļu ārā. Nav labuma bez sliktuma,” saka “Dūķu” saimnieks. Kad ir tādas iespējas, pa kādai grants kravai ieber krastā, bet tas ir ļoti dārgi. “Paņemot no ezera vari tad, ja dod pretī. Ezeram vajag līdakas, asarus. Zandartiem tas pa seklu un nav piemērota grunts,” stāsta Guntars. Savulaik viņš ezerā ielaidis karpas. Vienā stūrī vēl ir, bet pēdējā laikā nevienam nav laimējies noķert. Ielaidis arī vēzus. Viens makšķernieks vasarā uz makšķeres noķēris. “Pašam žēl ķert. Tēva bērnībā Dūķī bijis daudz vēžu. Man patīk, ka ezerā ir dzīvība,” saka drustēnietis un piebilst, ka ezers nav dziļš un aukstās ziemas, kad biezs ledus, jāuztraucas, vai zivis neslāpst. Guntaram, kā jau dzīvojot pie ezera, makšķerēšana ir pašsaprotams vaļasprieks. Viņa tēvs savulaik Drustos bija zivkopis.

“Tas, kurš dzīvo ezera krastā, saldētas zivis neēd,” viņš smeļ. Pēdējos gados lielākā līdaka bijusi smagāka par sešiem kilogramiem, bet smagāku par septiņiem kilogramiem nevienam nav izdevies izvilināt. “Tiklīdz kādam palaimējas, skrien nosvērt. Tādi tie makšķernieki ir,” bilst Guntars. Jaunākos gados viņš iepazinis vai visus Vidzemes ezerus, regulāri brauc uz Peipusu. Ciemošanās reizē Norvēģijā pamakšķerējis. “Ķīsis ģimenē ir vislielākais gardums,” atklāj Guntars un piebilst, ka zivis gatavo tas, kurš tās ķer, un, lai gan dzīvesbiedre Anita arī prot garšīgi pagatavot, vīriešiem tomēr esot labāks ķēriens. “Vasarā lauku darbi, nav laika iet uz ezeru. Vēl 13 gaļas lopī palikuši, putni. Abiem ar sievu ir arī algots darbs. Gribas visu paspēt, kā nu kuru reizi iznāk. Bet par Dūķi sirds sāp, cik varu, palīdzu ezeram,” saka Guntars Podnieks. □

Lappusi sagatavojusi **SARMĪTE FELDMANE**

Publikācijas sagatavotas ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Mērķprogrammā “Reģionālo un vietējo mediju atbalsta programma” atbalstīts projekts nr. Nr.2/MEDIA/18/013

Valsts reģionālās attīstības aģentūra